

GRUDA

VSEBINA ZVEZKA 3.

IVAN ALBREHT: Preskarjev stric. — IVAN PLESTENJAK: zemlja. — I. ŠKRABAR: Poljedelstvo na našem jugu. — MIRKO KUNČIČ: K slovesu. — JAROMIR KUBLAK: Vzgoja javnih delavcev. — Ing. I. K.: Največji sovražnik gozda. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Dopisi. — Za zabavo in smeh. — Listnica uredništva. — Rahitis pri živini in njega zdravljenje z vitaminom D.

Celoletna naročnina „Grude“ znaša Din 30.—. Za dijake in vojake Din 20.—. U. S. Amerika Dolar 1.—, Argentina 2 Pes. V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Ljubljana, Miklošičeva c. 4. — Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača. — Urejuje: Uredniški odbor. — Odgovarja: dr. Janže Novak, Linhartova ul. 20.

„EKONOM“

osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica 7

Ima v zalogi po najnižjih cenah deželne pridelke, najfinejšo banaško in domačo moko, krmila, spec. blago in ostale v to stroko spadajoče, predmete.

Zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke iz opekarne Ilovac, Karlovac, ter najboljšega splitskega in trboveljskega portland cementa.

NAJBOLJŠI

v materijalu
in
lepih opre mah
so edino

GRITZNER in ADLER

šivalni stroji in kolesa, za dom in
obr t, pletilni švicarski stroj DU-
BIED, pisalni URANIA.

Ugodni plačilni pogoji - pouk brez-
plačen samo pri

Josip Peteline
Ljubljana.

„PLANINKA“

ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokraćne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izborni učinke pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20- z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

Primarij Dr. FR. DERGANČ

ordinira od 11. do 1. ure

LJUBLJANA, KOMENSKEGA ULICA 4.

Pridobivajte nove naročnike za

„GRUDO“

Težakovo olje za živino

je potrebno in koristno za živino radi vitamina A in vitamina D, ki ga v nobenem drugem krmilu sploh ni. Dalje je potrebno radi joda in broma. To so vse one stvari, ki so v stanju, da se slabotna in zahirana živina okrepi in v kratkem času do najvišje mogoče stopnje razvije. Uspehi krmljenja s tem oljem so zelo veliki. To olje je za živino in njen razvoj večje važnosti kot so umetna gnojila za rastlinstvo in je z ozirom na učinkovitost ceneje.

„Težakovo olje za živino“ se dobi pri tvrdki

M. Težak, Zagreb, Gundulićeva ulica 13.

in sicer v ročkah od 5 kg po 125 Din za ročko in se pošilja po povzetju.

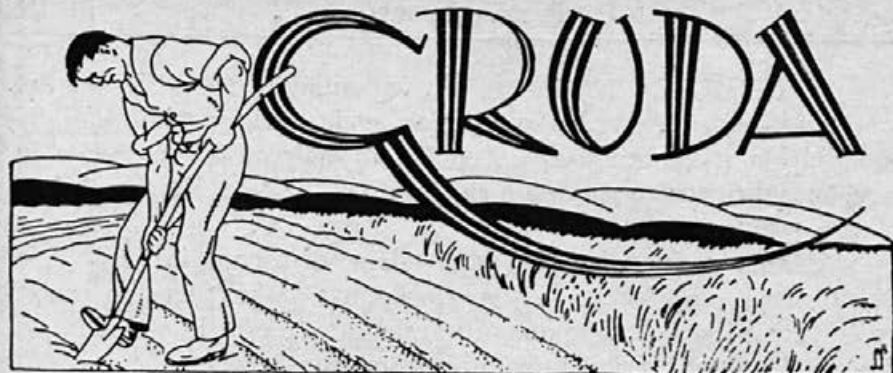
„HAID & NEU“

šivalni stroji.

„Mifa“ prvovrstna nemška kolesa.
Zahtevajte cenike brezplačno! V vsakem
kraju iščemo zastopnike (pripravno kot
postranski zaslužek za kmetske fante).

„Centra“,
trg. šivalnih strojev in koles
Ljubljana

Miklošičeva c. 7/III. (palača Vzajemne posojil.)

MESTČNIK
ZA KMETSKO
PROSVETO

Ivan Albreht:

Preskarjev stric.

Zivljenje se večkrat brezobzirno igra z nami. Z neusmiljeno roko nam ruši trud in napore dolgih let, uničuje nade v lepšo bodočnost. Včasih, ko smo si najlepše uredili, kadar z zadoščenjem vzkliknemo: Tako, sedaj bom pa užival! — tedaj se že zatakne kolo in vse lepa bodočnost in vse sanje o sreči se pogrezejo v nič.

Bolj kot po kom drugem, je lopnila usoda po Preskarjevem stricu, ki je oni dan umrl tam na Kožuhi.

Preskarjevi so premožni ljudje, v vsej fari je njihova kmetija najbolj trdna. Hišo in gospodarska poslopja obdaja sadni vrt, takoj za njim so razprostrte njive, zadaj travniki in potlej loze, ki se višje gori zgoste v temne gozdove. Izza davna je že tako. Ko obnemore oče, se s pomlajeno ljubeznijo oklene grude sin, a zemlja mu je hvaležna in se mu leto za letom nudi v topli ljubezni kakor večno mlada nevesta.

Tako se je pripravljaj tudi Preskarjev Dorče, da nadomesti očeta na gruntu. Vse je bilo preskrbljeno in pripravljeno. Rokavčeva Alenka s Huma je bila njegova izvoljenka. Ni sicer bila s tako košate domačije, toda bila je zdrava in brhka ko češnjev cvet. Ker Preskarjev dom ni poznal tesnobe, je bilo Dorčetu lahko: izbirati je smel po srcu. Kaj in koliko prinese nevesta v hišo, po tem ni bilo treba dosti vpraševati.

Dorče je hodil po lepi zemlji in sanjal o dneh, ko mu bo za vedno pridružena Alenka. Kamor se je ozrl, je bila zgolj lepota odprta njegovim očem. Zvončki in tulipani in marjetice in svišč in nebroj dišečega cvetja po tratah je oživel, da jo sprejme v svojo sredo.

Alenka se je tiste dni odpovedala družicam in je v belo platno vezla svoje sanje. Kakor vinska trta bo ob dragem možu. Zvečer, ko se je oglasil zvon, se je mlado srce odprlo v molitvi in zaprosilo, naj mu Večni tudi ohrani, kar mu je dal.

Za ponedeljek po Velikem šmarnu je bila določena poroka in svatje so bili že vabljeni. Bala je čakala in Preskarjev dom je od dne do dne dobival bolj praznično lice.

Tisti teden pred šmarnom pa pride — v četrtek je bilo — rano zjutraj poganjič s planine.

„Pastir me je poslal in mi je naročil, naj vam povem, da je izginilo nekaj ovac in eno živinčce. Popoldne je bila čreda še vsa, zjutraj pa je pastir pogrešil živali. Dva dni sva iskala izgubljeno drobnico in govedo in nisva mogla najti nobene sledi, zato vas prosi, da bi prišli pogledat.“

„Bom kar jaz stopil in pogledal“, se je brž odločil stari Preskar.

„Kaj bi se mučili, oče,“ je ugovarjal Dorče, „ko vam je pot gotovo težka?! Sam pojdem, vi pa ta čas doma kaj ogrebate.“

Sinova pozornost je bila staremu po godu.

„Kmalu pridi,“ je stopil še čez prag za njim.

„Do večera me skoraj gotovo ne bo, bom kar gori prenočil. Jutri okrog poldne, če ne prej, bom pa že nazaj.“

Stari Preskar je prikimal, postal pred hišo ter gledal za sinom, dokler mu ni izginil izpred oči.

Zvečer Dorčeta res ni bilo domov, tudi drugo jutro ga ni bilo in še vse dopoldne ne. Oče Preskar je jel čimdalje pogosteje postajati pred hišo.

„Kod le hodi?“ si je hotel po kosilu pregnati skrb v razgovoru z ženo.

„Mogoče se je grede oglasil na Humu“, je še brezskrbno menila mati.

„Čudno. Vsaj povedat bi bil prišel.“

„Si že pozabil, Martin, kako ti je bilo v njegovih letih?“ je skušala žena biti nagajiva. Možu le ni šlo vkup. Dorče — je razpletal v sebi — zna ločiti opravilo od opravila. Alenko ima rad in je prav tako, ali za to ne bo bremenil mene s skrbmi! Tu mora

biti kaj drugega vmes. Da bi bili zalezli v planino živinski tatovi? Mogoče jim je na sledu? Potlej rabi pomagачa. —

„Če ga kmalu ne bo,“ je glasno nadaljeval, „pojdem za njim.“

„Kakor veš,“ se je zdajci zbalala tudi žena in je nekam plaho vzdihnila.

Tedaj se odpro vrata.

„Dober dan,“ je zazvenel topel glas.

„O, Alenka,“ ji je brž stopila mati nasproti. „Odkod v tej vročini?“

„Naravnost z doma,“ je odvrnila Alenka. Potlej z nadihom sramežljivosti:

„Ali ste kar sami?“

„Družina je na polju,“ se je oglasil oče, „midva se pa malo pomenkujeva: Dorčeta sva imela v mislih.“

Tedaj dekle:

„Sem že hotela vprašati, kje je.“

„V planino je odšel včeraj popoldne,“ je pojasnjevala mati, „ker je nekaj drobnice izgubljene.“

„Pa ga še sedaj ni?“ je zadržala Alenka.

„Saj sem hotel iti jaz, pa mi ni pustil, ko je tako skrben na vse plati. Zdaj me res že skrbi, kod se mudi,“ se je dvignil gospodar in spet odšel pred hišo.

Rokavčeva je prebledela:

„Ne zamerite, mati, ali meni se je tako hudo sanjalo — ne kje je bilo, vse v rožah, pa mračno in tiho, tako res, da vam ne morem povedati. Nič ne vem, po kaj sem prišla tja, ali jokala sem in polno ljudi je bilo zraven. Naenkrat plane Dorče k meni čisto mrzel in tako čuden, da sem od groze omahnila pred njim in se prebudila. Kaj naj bi le to pomenilo, mati?“

„Kri je to, veš, Alenka, kri,“ je skušala biti Preskarica mirna, glas pa je razodeval strah.

„Nič ga ni še videti,“ se je medtem vrnil oče. Povedal je, kar je mislil o tatovih in kako bi bilo dobro iti za njim.

„Saj res, oče, prosim vas,“ ga je verno pogledala Alenka. „In kadar se vrnete, naj mi pride kdo povedat, da ne bom v skrbeh.“

„Nič se ne boj,“ je bil za trenotek zadovoljen tudi Preskar sam, „čim bo v dolini, bo kmalu tudi pri tebi.“

Rokavčeva je zardela, povabila oči in se hotela posloviti, toda oče ji je ponagajal:

„Hentana dečva, mar misliš, da sem res preslab zate? Vsaj do razpوتا pojdeva skupaj, ali ne?“

„Najrajši bi šla kar v planino,“ se je sililo Alenki, rekla pa je samo:

„Le pojdiva, da bo krajša pot!“

Ko je ostala mati Preskarica sama, ji ni dalo več miru. Vedno bolj so jo mučile Alenkine sanje. Kakor se je otresala, vendar ji je sililo v misli, kako se je že temu in onemu sanjalo hudo in kako se je potlej res zgodila nesreča. Delo se ji je zatikalo; stokrat se je ozrla po uri, a zdelo se ji je, da se kazalca nočeta premakniti.

Ko je odpravila deklo z malico, je še sama stopila na njivo, da bi se zamotila med žanjicami, toda njih veselo čebljanje jo je še bolj vznemirjalo. Kmalu se je vrnila domov. Hodila je okrog hiše, se ozirala zdaj v eno, zdaj v drugo smer in se spet bolj potrti vračala v hišo.

Ko so delavke že odvečerjale in se porazšle, je padel poganjač v hišo:

„Ali so oče doma?“

„Križ božji! Kaj pa je!“ se je zbala Preskarica.

„Hitro naj bi šli z vozom tja v Drago,“ je sopihal fantič, „Dorčeta sem našel pri Plaznikovem studentu.“

„Dorčeta?“ je zastajal materi glas. „Govori no, otrok, kaj je?“

V raztrganih besedah je pastirče zjecljalo, da so dopoldne našli pogrešane ovce in govedo. Pod neko drčo je bila žival zašla in ni mogla več k čredi. Rešili so vseh petero ovac in tudi juničko. Dorče je potlej tožil, da mu je nekaj slabo. Pastir je mislil, da se je kaj pretegnil, pa je rekel naj bi malo poležal v koči, ali Dorče ni hotel. Okoli poldneva je odšel, pozno popoldne je prišel pa gospodar za njim. Ko se je izkazalo, da sina še ni domov, so odgnali živino v stajo in ga šli iskat. Ko so odhajali, so se domenili, da naj tisti, ki bi našel Dorčeta, zdirja domov po pomoč, ako bi bilo tako, da mu sam ne more pomagati.

Vsa iz uma je ukazala gospodinja zapreči. Na vsa vprašanja je vedel poganjač samo povedati, da leži Dorče pri studentu in da ga ni mogoče priklicati. V hipu sta bila na vozu Dorčetova mlajša brata in še stari hlapec Luka, ki ni hotel pastirskemu, slu nič prav verjeti in se je nanj hudoval, češ, da kar takole priburi v hišo, ko v resnici ni nič hudega. Kakšna mala omedlevica bo ali pa samo utrujenost. Kljub temu je Luka nametal na voz nekaj slame in cel sveženj rjuh.

Materi so se šibila kolena, ko je oddrdral voz z dvorišča. Zgolj v srcu in brez besed je molila za odvrnitev nesreče in solze so ji lile po velih licih.

Na nebu je zagorela večernica, ko je spet zaropotal voz. Mati je hitela z lučjo venkaj, komaj pa je stopila na prag, je omahnila kot snop in svetilka se je z žvenkom razletela po tleh.

Voz je bil pregrnjen, je videla, Tine in Pepe sta skušala nekaj dvigniti.

Ko se je mati spet zavedla, so gorele v sobi sveče in med njimi je molčal njen Dorče. Še tisti večer je šlo od ust do ust:

„Preskarjev je na poti s planine umrl.“

„Bog se usmili! Kateri pa?“

„Dorče —“

„Za božji čas: nanagloma in še takole! Uboga Alenka!“

•

Rokavčeva Alenka je še pozno v noč upala, da se oglasi kdo od Preskarjevih, ali pričakala ni nikogar. Nazadnje se je začela tolažiti, češ: če sta z očetom kasno prišla domov, kdo naj bi hodil na Hum?! Očitala si je, da je nespametna, ko se tako vznemirja zavoljo sanj. Misli so bile vedno bolj trudne in medle in zmerom bolj mirne, dokler ni mladenka pokojno zaspala. Zgodaj zjutraj se je čisto sveža prebudila in stopila na vrt pred hišo, odkoder je bil najlepši razgled proti Kožuhi. Tedaj se ji zazdi, da gre Dorče.

Ne, Tine bo. Čudno! Ali je Dorčetu mogoče nerodno zavoljo jezikov, češ: ure so že štete do poroke in še ne strpi, da ne bi lazil na Hum!

Alenka stopi par korakov naprej in zadrhti. Sama ne ve, kako in kaj, ali tak nemir je v njej, da se ji začne megliti pred očmi. Sunkoma se obrne in odide v hišo, kjer sede k oknu in skrije obraz za cvetlice. Pesek pred hišo zahrešči pod koraki: da, res je Tine!

Alenka hoče nekaj reči, ko pa zagleda Tineta, ji zamre beseda. Fant je blede, s pogledi se ji umika in veke ima zatekle. Kot preperel parobek stoji in ne reče nobene.

„Kaj pa je vendar?“ stopi končno Alenka k njemu. Pogleda se srečata in Tinetove oči so rosne.

„Ali Dorče ni mogel priti?“ drhti mladenka.

Tine odkima.

„Je tako truden?“ se zboji Alenka.

Brat spet odkima.

„Kaj mu pa je?“ sili Alenka.

„Nič,“ se izvije Tinetu. „Ga ne bo več —“

Alenki vse rdeče pleše pred očmi:

„Kaj si dejal?!“

Tine se nasloni na mizo in mežika, dokler se mu ne zasvetijo debele solze na licih.

„Umr! je — — —“

Alenka krikne in se opoteče. Kakor mrtva se sesede za mizo in nekaj časa samo nemo ihti.

„O, Bog, da mi je vsaj umreti z njim,“ moli v srcu in ne sliši nobene tolažilne besede. Ko onemi njena žalost, pove Tine, kako je bilo. Oba Rokavčeva sta potrta. Žena sklepa roke, tolaži hčer in sama joka, mož strmi predse in se komaj brani solz...

Počasi se odpravijo s Tinetom. Vsem zastaja korak, ko gredo nizdolu, vendar so že na ravnem, ko zazvoni.

„Ali je že sedem?“ vzdihne Rokavec, ker ga molk teži. Oni tiho molijo in mu nihče ne odgovori. Mož se tudi sam odkrije in s trudno roko napravi križ. Alenka še upa: ko utihne zvon, se ji vsak trenotek zdi večnost. Potem naenkrat: mesto enega zaječe vsi trije kožuški zvonovi v poletno jutro. Alenka obstane in se skrči v bolečini. Žadnja nada utone v solzah.

Kot megla se vleče dalje. Rada bi hodila še dolgo, dolgo, toda pot se naglo krči in naenkrat zagleda belo zagrnjena okna Preskarjeve hiše.

Rokavec stopi z ženo naprej in kmalu zasliši stokanje Preskarjeve matere. Alenka leze za Tinetom. Pred očmi se ji temni in vrti, ko stopi v vežo. Liki sence vidi ljudi v sobi, le beli oder je do bolečin razločen in mizica z razpelom pred njim.

„Moj Bog, zakaj —“ trepetaje stopi mimo vseh naravnost k odru.

„Dorče, Dorče, kaj si storil!“ S krikom omahne k njemu, ki leži nem med svečami. Z drhtečimi rokami mu gladi čelo in ga kliče, kliče. Tedaj se zgane, in kot iz sanj pogleda Dorče po sobi.

„Alenka!“ krikne prestrašena Rokavčevka in hoče potegniti hčer k sebi, a mrlič na odru je že razklenil roke in plaho gleda ihtečo nevesto.

Hip strašne tišine, ki jo preseka krik:

„Brž po gospoda!“

Vse hiti na plano, drhti od groze, se križa, joka, vpije, moli in kliče na pomoč, samo Alenka ostane priklenjena ob odru. Oči ji steklené od groze, ko ji položi mrlič roko na glavo:

„Kaj ti je, Alenka? Kaj jokaš?“

Mladenka odpre usta, širi roke in strmi. Tik pod lasmi na čelu se ji zabliška venec znojnih srag, a besede ni iz nje.

„Alenka,“ se mota Dorče izmed cvetja, „kaj me ne poznaš?“

Ko hoče ženin z odra, se Alenka odmakne, a noge je več ne neso. Hkratu obleži dekle in vrsta svečnikov na tleh. Dorče plane, si mane oči in ne razume.

„Alenka, dekle, aliliš?“ skuša dvigniti nevesto in gleda, gleda.

„So to sanje?“ napanja misli in drhti. Mraz ga strese in groza, ko spozna, da je ležal na mrtvaškem odru. Medtem plamen prevrnjene sveče obližne prt. Dorče potegne platno z odra, cepeta in kliče:

„Oče! Mati!“

Nihče se mu ne odzove. Z naporom pogasi preteče plamene, odgrne okna in jih odre na stežaj. Zunaj stoji in trepeče oče.

„Oče,“ obupno kliče Dorče, „pomagajte, za pet ran božjih, Alenka mi bo umrla!“

Oče Preskar se prekriža in si ne upa blizu, a sin vzame one-sveščeno mladenko in jo odnese ven.

„Oče, ali ne vidite: komaj še diha?! Kaj je bilo? Kako? Zakaj?“ hiti nestrpno, a oče le polagoma premaguje strah:

„Dorče, si res še živ?“

„Ali je zblaznel?“ trepeče v mislih sin in skuša pomagati nevesti — — —

Ko je Alenka spet jela kazati znake življenja, so se začeli vračati razkropljeni obiskovalci. Preskar in Rokavec sta naglo razdrla mrtvaški oder in pospravila vse znake odbegle smrti. Na Dorčeta oprta je Alenka sicer prišla v sobo, ali bila je tako slaba, da jo je moral položiti na posteljo. Takoj je zatisnila oči in začela hlastno, nerazumljivo govoriti kakor v vročnem snu. Dorče je sedel kraj nje, jo tolažil ter strme poslušal, kaj so vse pravili o njegovi — smrti: kako so ga našli, prepeljali domov in ga položili na mrtvaški oder, molili zanj in ga objokovali. O vsem tem ni vedel nič. Spominjal se je samo, da ga je pri Plaznikovem stu-

dencu obšla slabost in ga je nekaj stisnilo v prsih, potlej pa spet, da je začul jokati Alenko kraj sebe.

Prvotni strah se je zdaj počasi umaknil strmenju, ki se je nazadnje sprostilo v živahno radost. Mati Zefa je kar na lepem jela gostiti navzoče in sama ni vedela, kako bi dala dovolj duška svojemu veselju. Rokavec in Martin sta živahno modrovala o čudnem naključju in se potem nebrojkrat zedinila v zadovoljnem sklepu:

„Hvala Bogu, da se je tako izteklo!“

Brata se nikakor nista mogla nagledati Dorčeta, stari Luka pa je samohalno ponavljal:

„Saj sem pravil, da ni nič hudega, a ljudje si ne daste nič dopovedati! Samo: umrl, umrl, umrl! Kaj bi neki klicali smrt, ko sama dovolj rada pride!“

Z nekim ponosnim zadoščenjem je s pogledi neprestano spremljal bodočega gospodarja.

V splošni vedrosti je ostal nekam zamišljen le Dorče sam, ki ga je vznemirjala Alenkina onemoglost; kajti mladenki se nikakor ni hotela vriniti svežost. Kakor bi se splašila iz sanj je časi nena-doma planila pokonci, plaho in tuje pogledala Dorčeta, spet omahnila na blazine in z zaprtimi očmi obležala. Njega se je kakor pošast oklenila siva skrb in ni popustila niti potem, ko so se vsi trije Rokavčevi z njim vred že peljali na Hum.

„Da bi ji le preveč ne škodoval strah,“ je potlej v hiši za-upal očetu Rokavcu, medtem ko se je mati mudila pri hčerki, ki se je doma nekoliko pomirila.

„Nič se ne boj, Dorče!“ je menil mož. „Seve, presunilo jo je res, si lahko misliš! Saj smo se te vsi zbal. Še zdaj me strese, ko pomislim: zvonilo ti je, kropili smo te. — Le sto sreč, da te niso živega pokopali!“

Potem sta se menila, kako je že večkrat bilo slišati, da je koga res zadela takšna strahota.

„Bog nas varuj!“ je streslo Rokavca. Tedaj je prišla še mati k njima.

„Kako je?“ je skrbelo Dorčeta.

„Parkrat se mi zdi, da je bila čisto pri zavesti, ko me je tako razločno poklicala in jasno pogledala,“ je povedala Rokavčevka. „Zdaj je zaspala in čisto mirno počiva.“

S tem je Dorčetu odpadlo težko breme. Pokramljal je še malo s starima in se nato odpeljal domov. Šele zdaj se je zavedel, kako

silno izmučen je tudi sam. Že med vožnjo je dremal, doma pa je tako trdno zaspal, da ga je mati Zefa venomer hodila gledat in poslušat, če še diha. Bilo ji je čudno pri srcu in se nikakor ni mogla vživeti v dejstvo, da res spi na postelji sin, ki je že ležal na mrtvaškem odru.

Zjutraj je Dorče sam opazil začudenje v pogledih vseh domačih: kakor da se ga boje. Bili so z njim mehki in obzirni in so še govorili bolj tiho, nego po navadi. Preskarjevemu se je zdelo njih vedenje kakor na pokopališču. Bolj in bolj ga je moril občutek, da bo zdaj in zdaj začul resni glas duhovnika, ki moli za pokoj rajnega. Kadar je pogledal Tineta ali Pepeta, se mu je zdelo, da se mu eden ko drugi izmika s pogledi. Če je spregovoril z materjo, je čutil, da v srcu moli za verne duše, a očetov glas je bil v pogovoru z njimi vse bolj globok in zastrt, nego dotlej. Odšel je malo na njivo in začel vezati snopje, ali kakor hitro so ga žanjice opazile, je potihnilo veselo čebljanje, ki je dotlej polnilo njivo. Par žensk se je celo prekrizalo, ko so ga spoznale, vse pa so se začele žuriti, ko da jim gori za petami. Hotel se je malce šaliti, kakor je pri takem delu navada, toda smeha ni bilo od nikoder. Tedaj se mu je zmračilo oko. S trpkim vzdihom je obmolknil in kakor izgnanec odšel domov.

— Kaj sem res zgolj senca iz onostranstva? — ga je ledeno spreletelo, ko je sam stopal po vzvrateh. — Oče, mati, brata, vsi se me boje. Ali so se že tako zelo oprijeli misli o moji smrti, ali pa izbóči človeka celo samo trenutni videz smrti? Kaj bo z menoj, če me z istim strahom sprejme tudi Alenka?! —

Na trati kraj njive se je igrala kopica otrok. Ko so zagledali Dorčeta s sklonjeno glavo iti mimo, so se vrisče razbežali:

„Preskarjev mrlič gre — Preskarjev mrlič —“

Dorče je prebledel in v globini nekje ga je zaskalelo:

„Moj Bog, tudi ti se mi umikajo!“

Rad bi se bil ozrl za njimi in jih prijazno poklical, a si ni upal. Še niže je sklonil glavo in pospešil korak.

Mati je hotela vprav stopiti iz veže, ko je prišel Dorče domov.

„Ježeš!“ je odskočila prestrašena žena. Njega je streslo, mati Zefa pa je v sramežljivi zadregi zajecjlala:

„Joj, kako sem se te prestrašila! Sem mislila, da je Bog ve kdo —“

„Ali sem res tako spremenjen, da me lastna mati več ne spozna?“ je jedko pikalo Dorčeta, vendar se je skušal smehljati:

„Pa niste bili zmeraj tako strahopetni, mati?“

Mesto odgovora je Preskarica preskočila k vremenu in je nato še naglo povedala, da nameravajo humski fantje tam postaviti slavo Alenki, kjer bodo zapenjali, ko se odpelje.

„Saj res,“ je vzdramilo Dorčeta, „ali je kdo prišel s Huma?“

Mati je odkimala.

„Gotovo ni nič hudega,“ je dobrohotno dejala. „Sicer pa lahko stopiš malo pogledat. Če hočeš, zaprezi in se pelji! Teh par dni se itak spodobi nekaj oddiha,“ je skušala na moč prijazno svetovati, ali Dorčeta je tolikšna nežnost le bolela.

„Zlomka,“ je godrnjal, „tak mehkuž pa res nisem! Čemu imam neki zdrave noge?“

„Ne, ne,“ se je umikala mati, „jaz sem samo mislila —“

„Kaj ste mislili?“

„No, zavoljo ljudi —“

Dorče je namršil obrvi:

„Se me res že vsa vas boji?“

„Dorče,“ je šele zdaj razumela mati sinovo nejevoljo, „kaj vendar misliš?! Tebe naj bi se bali? Le zakaj neki?“

„Mrličev, ki začno nenadoma hoditi okrog, se povsod boje,“ je stisnil Dorče. „Je res boljše, da zaprežem.“

Mati Zefa je še hotela miriti in mu pregnati take misli, toda Dorče je ni maral poslušati. Naglo je stopil proti hlevu, zapregel in sedel na koleselj. Preskarico je zaskrbelo:

„Tineta bi poklicala ali Pepeta, da se pelje s teboj. V dveh je bolj kratkočasno.“

„Ni treba, mati,“ je odklonil sin in pognal. Vso vožnjo je strmo gledal predse. Ta in oni, ki ga je srečal, je še dolgo gledal za njim, ko je voz oddrdral mimo.

„Takšne poroke kakor bo ta pa še ne vem! Ženin, ki je od mrtvih vstal —“

„Jaz bi se ga celo bal,“ je tu in tam zaupalo dekle tovarišici in zamišljeno zrla za vozom.

Dorče je bolj slutil kot slišal take opazke in tudi poglede, ki so ga spremljali, je nekako čutil na sebi.

„Jih bo že minilo,“ si je polglasno zamrmral, potlej spet:

„Menda res nisem več Preskarjev Dorče —“

Potrt in kakor razbičan se je pripeljal k Rokavčevim.

„Kako je Alenki?“ je hlastno segel v roko Rokavcu, ki je prišel izprezat.

„Malo se ji še vedno pozna,“ je z nadihom grenkobe povedal gospodar.

„Ste poslali po zdravnika?“

„Doslej še ni bilo treba —“

Za možem je kmalu prišla tudi žena na dvorišče:

„Bog te sprimi, Dorčel!“

„Bog daj, mati!“ je stopil Preskarjev k njej, vprašanje, ki je drhtelo v njem, pa je zamrlo, ko je zagledal ženini trudni pogled.

„Bila sem že v skrbeh,“ ga je spremila v hišo, „ko te ni bilo davi.“

„Zame se ni treba bati! Mene pa le skrbi —“ je odvrnil Dorče in se je že zbal misli, predno jo je povedal do kraja.

Ko mu je nato Rokavčevka začela streči, a ni bilo hčere od nikoder in je tudi nihče ni omenil, se Dorče ni mogel več premagati:

„Ali Alenka še leži?“

Oče in mati sta se spogledala in oba takoj spet povsila oči, potem je Rokavec pogledal skozi okno, a ženi se je tresel glas, ko je dejala:

„Čisto prava se mi še ne zdi, pa sem rekla, naj počiva. Saj veš: ženske smo bolj rahle —“

„Ali spi?“

„Tako, veš, čemi: oči ima zaprte, sliši pa vse in brž pogleda, če kdo pride k njej.“

„Bi stopili malo pogledat?“ je mezdil Dorče, a Rokavec in žena sta se zopet spogledala.

„Kakopak,“ se je zdaj oglasil mož, „saj to ji ne more škodovati.“

Dorče se je samo s pogledom začudil proti njemu, zinil pa ni nič. Vsi trije so odšli tedaj v zgornjico, kjer je ležala Alenka. V belo izbo je stopila samo mati, medtem ko sta Rokavec in Dorče obstala na pragu.

„Alenka, poglej, kdo je prišel,“ je mati lahno pobožala hčerko po čelu. Mladenka je napol sedla na postelji in se srepro zagledala v Dorčeta.

„Ali ga poznaš?“ ji je pomagala mati.

Tedaj dekle prebledi in se stisne k materi.

„Joj, joj, je že za menoj!“ skrije obraz v gubah njenega krila.

Dorčetu se zamegli pred očmi.

„Alenka!“ stopi k postelji in hoče prijeti nevesto za roko. Ta hip se dekle še enkrat ozre in divji krik vrže Dorčeta sunkoma nazaj.

„Ne v grob, ne! Recite mu, da ne!“ vpije dekle in se trese kakor v božjastnem krču. Glas je grozen in nima nič človeškega.

„Nevtegoma po zdravnika,“ pogleda Dorče Rokavca in zdrvi po stopnicah. Dekletovo vpitje, ki ga čuje celo na dvorišče, ga tepe ko bič.

„Hitro, hitro,“ še vedno priganja sam sebe, ko že dirja konj po prašni cesti — — —

Zdravnika je pripeljal in se brez ugovora pokoril, ko mu je ukazal, da ne sme obiskati neveste, dokler se ji popolnoma ne vrne zdravje. Toda Alenki vse skupaj ni pomagalo nič. Na malega šmarna dan je zatisnila oči in na vekomaj premagala strah. Dorče je zastonj upal, da se utegne smrt zbatiti tudi nje: dva dni po prazniku je v grudah zabobnela prst na Alenkino krsto. Dorče je nemo gledal, kako požira grobna tema beli soj rakve z Alenkinim truplom. Kakor iz dalje je molil za pokoj rajne, potem se je izmotal iz gruč in odšel naravnost domov. Zaprl se je v čumnato in jokal brez solz. V tej žgoči bolečini je zatonila jasnina v njem in misli so mu samo še kot medli odsevi in nalik iz temine razlomljeno svitale v dušo.

Ko so se Preskarjevi vrnili z Alenkinega pogreba, se je prva prestrašila mati sinovih zvođenelih oči, a Dorče je planil iz hiše, ko je zaslišal korake.

„Kam greš?“ se je začudil oče, toda sin se ni niti zmenil zanj.

„Dorče,“ je stopila mati za njim in ga prijelà za roko, „povej no, kam se ti tako mudi?“

„Na Hum,“ se je brezizrazno nasmehnil fant. „Saj veste, da moram povedati —“

„Kaj?“ je zaskrbelo mater, a sin:

„Kar z mano se peljite, bomo laglje govorili! Alenka misli, da sem umrl,“ ji je skrivnostno pošepetal na uho.

Z nobeno besedo mu ni bilo mogoče preprečiti namere in ni miroval, dokler se potrta mati ni odpeljala z njim k Rokavčevim. Kakor žival po sledi je tamkaj taval po hiši in rotil zapored vse, kogar je srečal, naj povedo Alenki, da je živ in zdrav in naj se ga nikar ne boji.

V skupni bolečini sta trpeli obe materi in druga drugi iskali tolažilnih besed, toda spomin na sveži grob in Dorčetov blodni smeh sta kakor strup zagrenili slednjo uteho — — —

Tudi za Dorčeta so Preskarjevi iskali pomoči pri zdravniku, a je ni bilo. Teme, ki ga je obsenčila, ni nihče več razgnal.

Posestvo je prevzel Tine, medtem ko je ostal Dorče sam samcat: Preskarjev stric. Živel je ko krt. Samo kadar so se oglasili mrtvaški zvonovi, se je zganilo v njem in ni miroval, dokler ni izvedel, kje imajo mrliča. Če je potlej videl, da leži na mrtvaškem odru dekle, je stopil čisto k vzglavju, se otožno nasmehnil in jel prositi:

„Zakaj ležiš pred menoj, Alenka? Saj vidiš, da nisem umrl —“

Oče Martin in mati Zefa sta bila že med rajnimi, ko je njun Dorče — Preskarjev stric še vedno zaman hodil iz smrtnega objema klicat nevesto. Šele tisti mir, ki objame človeka, ko se utrne zadnja solza, je oni dan tudi njega rešil nepokoja.

Jan Plestenjak:

Zemlja.

I.

Zemlja mati, daj mi sokov,
daj mi moči, da se rešim okov.
Dušo mi vežejo, v kri me režejo ...
Zemlja mati, ki si me rodila,
zemlja mati, ki si me povila,
zemlja mati, ki si me dojila
in ki si me redila, čuj, tvoj sem sin
in te kličem iz črnih nižin
in pesem ti pojem iz srca bolečin ...
Ljubim te zemlja in hišo, očeta,
glej, hodim za kruhom, grem v mesto.
Stroji ropočejo, smrti hočejo, da roke jočejo ...
Stroji ropočejo, še in še hočejo rok,
teles brez otrok.
Zemlja moja, joj, jaz trpim!
Žena mi kliče: Kako naj rodim
brez grude, brez grude, brez grudi ...

II.

Moj oče je bil zidar, njegov pa orač,
jaz sem veren sin njegov, njegov pomagač.
Brat je zidar,
brat je mizar,
tretji bi rad bil kipar.
Pravi, da kip bi izklesal v zemljo,
ki se oblaki pno nad njó,
na njej siromake, ki se pehajo za njó,
gredo vsi sklonjeno,
za kruhom gredo ...

I. Skrabar:

Poljedelstvo na našem Jugu.

Precej naših fantov je služilo kralja v Južni Srbiji, a večji del je nimajo v najboljšem spominu. Vzrok je deloma znana malarija, deloma nekulturnost nekaterih prebivalcev, zlasti Albancev.

In vendar je Južna Srbija izredno zanimiva pokarjina. Koliko narodnosti živi tu! Poleg Srbov je Arnavt, Turek, Grk, Cincar in Kucovlah in povrh še precejšnje število Židov in Ciganov. Vere so zastopane tudi polnoštevilo. Tu so katoliški in muslimanski Srbi, katoliški in pravoslavni Arnavti.

Kakor narodnostno, je Makedonija* pestra tudi v drugih ozi-rih. Za nas poljedelce bo najzanimivejši pogled na mnogovrstnost makedonskega poljedelstva. Dežela leži že daleč na jugu in ima prav južno podnebje, čeprav ne čisto obmorsko (mediteransko). Zime so še precej mrzle, a poletja dolga, jako vroča in povsem suha. Ta poletna vročina in suša dajeta makedonski vegetaciji poseben značaj in v našem poljedestvu precej izjemno mesto. Tu imamo poleg vseh naših žitaric še lan in konopljo, malo krompirja, prav mnogo sočivja in zelenjave (fižol, čebula, paradižniki, paprika, dinje), izvrstno grozdje, ki se suši tudi za rozine, ter drugega žlahtnega sadja obilo. Glavni proizvodi Makedonije so pa priznani prvovrstni tobak in specijalni sadeži: riž, bombaž in opijski mak. Zadnje tri kulture so našim razmeram povsem tuje in ne bo nezanimivo, če si jih nekoliko ogledamo.

Riž ali kakor mu pravijo doli oriz ali pirinač, se goji v glavnem v dolini reke Bregalnice, a tudi v vardarski dolini, posebno njenem delu Tikvešu in v dolini Strumice, to je, povsod, kjer so doline močvirne in zemlja težka ter rodovitna. Na riževa polja, orizišta napeljejo vodo, da je riževa rastlina stalno pod vodo. Vrsta, ki jo goje v Makedoniji, je namreč takozvani močvirski riž, ki rabi obilje vode in 7 mesecev pekočega solnca (pridelovanje samo je natančno opisano v eni lanskim števil. „Grude“). Je precej drago in naporno delo, a ob količkaj dobri letini se trud obilo poplača... Pripomniti je, da je makedonski riž jako okusne vrste, pridela se ga sicer tretjina manj na ha kot italijanskega, a je okusnejši in izdatnejši od njega. Pri kuhanju naraste dva do trikrat, dočim italijanski le eden in polkrat.

* Z besedo Makedonija je označen južni del Južne Srbije, to je jugoslovanski del Makedonije.

Kljub prvovrstni kvaliteti ga je le malo prihajalo v promet, večinoma se je porabil doma, deloma se je izvažal nelušččen. Vzrok je bil to, da pri nas ni bilo luščilnic za riž. Za domačo potrebo so ga luščili v takozvanih „dimkah“, primitivnih težkih stopah, ki pa ob najskrbnejšem delu puščajo precej zrn neoluščenih oziroma riž preveč drobe. V zadnjem času je temu odpomoženo. Pred nekaj leti so v Kočanah, središču „orizarstva“ ustanovili „zadrugo za unapredjenje pirinča“, ki je nabavila letos kompletno moderno mašinerijo za luščenje riža in bo v tekoči seziji začela z delovanjem. S tem bo ena glavnih ovir za gojitev riža odstranjena.

Pridelovanje bombaža je bilo še pred nekaj desetletji glavna poljedelska panoga v vsej Makedoniji, a je pod vplivom konkurence Egipta močno nazadovalo in se umaknilo največ kulturi opijevega maka. Vendar je še danes bombaž važen pridelek, v zadnjem času so mu zopet začeli posvečati večjo pozornost.

Bombaževa rastlina je okrog 1 m visok grm, ki cvete rumeno ali vijoličasto. Plod je oreh, ki ob dozoritvi počí. V njem je sedem semenskih zrn, ki imajo dolge nežne dlačice, bombaž. Vlakno makedonske sorte bombaža je dolgo 26 mm, ena najboljših vrst, ki zaostaja le za egiptovskim, ki ima dolžino 28 mm. Po dolžini vlakna se namreč ravna cena bombaža. Tretjino pridelka tvori vlakno, ki mu je cena 25 Din za kg, dve tretjini pa seme v vrednosti 2 Din za kg. Seme vsebuje 18–20% olja, ki ga pridobivajo v nekaterih primitivnejših oljarnah in je cenjeno kot jedilno olje ter za industrijo lakov, firnežev, mila itd.

Žetev oziroma trgategv bombaža se vrši 3 do 4 krat, ker počíjo najprej spodnji orehi ali kakor jim pravijo „čauře“, čez nekoliko dni višje, dokler končno ne dozore tudi gornje čauře. Ob trgatvi se pobira vsebina iz razpočenih orehov. Nato se vlakna češejo na posebnih češljarnah, da se loči od vlaken.

Ves pridelek se v zadnjih letih uporabi doma za tekstilno industrijo kakor tudi olje. Oljne „pogače“, ki tvorijo ostanek fabrikacije olja, so prav izdatno krmilo za živino.

Bombaž uspeva najbolje na peščeni glini, zahteva vlažno pomlad in dolgo vroče poletje s stalno temperaturo brez dežja in vetra, v določenem času pa je treba zemljo umetno namakati. Ker je jako hvaležen predvsem za dušičnata gnojila, bi bil racionalno obdelovan prav dobičkanosni sadež; že ob sedanjem ekstenzivnem obdelovanju (brez gnojenja) vrže tudi pri srednji letini čedne dohodke.

Kulture opijevega maka se zadnja leta čimdalje bolj širijo predvsem na škodo bombaža. Pridobivanje opija predstavlja danes največjo gospodarsko panogo v Makedoniji, pred tobakom in pri naša deželi lepe milijone; saj se plačuje kg opija okrog 800 Din. Poleg tega je tudi njegovo močno oljnato seme dragocen stranski pridelek.

Opijev mak se goji, kakor rečeno radi soka, ki se pocedi, ako narežemo zrelo makovo glavico. Sok se na zraku čez nekoliko časa strdi v rjavo maso, ki je v glavnem opij, to je narkotična tvarina, ki sestoji kemično iz raznih kislin, smol itd. Najvažnejša sestavina je morfij, ki se mnogo in neobhodno rabi v zdravilstvu. Makedonski opij vsebuje do 14% morfija in je eden najboljših. Opijev mak se seje v jeseni na temeljito obdelano zemljo. Ta jesenski mak prav pogosto uniči mróz, v tem slučaju se spomladi znova poseje letni mak, ki je pa nekoliko slabši. V mesecu maju cvete Makedonija posebno kotlina Tikveša, kjer je središče nasadov, kot en sam ogromen vrt. 15—20 dni nato se začne rezanje. Ta posel zahteva veliko natančnosti in spretnosti. Slehera glavica se nareže s posebnim nožem, da se prikaže par kapljic soka, ki se čez noč strde in se drugi dan dopoldne postrgajo z glavice. Pravi čas za rezanje traja le 5—7 dni in v tem času ne sme biti vetra, ki bi razmazal kapljice, niti dežja, rose in megle, ki bi sprali sok. Reže se le od poldne do solnčnega zahoda, ko je največja vročina in ni v zraku nobene škodljive vlage. Rezanje samo opravljajo le izvežbani delavci. Glavico se sme le narezati: ako se prereže, gre sok v notranjost in tudi seme se pokvari. Zareže se vodoravno sredi okoli glavice, ali ne kroginkrog, temveč le dve tretjini, da bi mogla še cela glavica s semenom dozorevati. Rezanje se vrši ritensko, da delavci ne razmažejo z obleko dragocenih kapljic.

Skrbno in z velikim trudom se torej prideluje opij, a ves trud lahko uniči nepovoljno vreme. Poleg tega mak rad pozebe, a mnogo ga uničujeta tudi peronospora in uš, tako da so letine prav različne, ne redko brez donosa. Povprečno pa se giblje pridelek od 10—25 kg na ha in ena dobra letina poplača več slabih, saj 2 kg afijone (opija) stane 1600 Din, par tisočev pa tudi seme, oziroma olje šarlagan.

10—12 dni po rezanju seme dozori, glavice se potrgajo in omlatijo ter dajo 500—600 kg semena na ha. Seme je močno oljnato: od 100 kg se dobiva 48 kg olja lepe temnorumene barve, ki ima

poleg vporabe kot okusno jedilno olje tudi v trgovini pod imenom šarlagan dobro ceno. Upotrebljavajo ga največ v industriji finih (umetniških) oljnih barv in firnežev ter v parfumerijah. Ostanki iz oljarn, pogače, so izvrstno krmilo za živino in so se deloma tudi izvažali, kakor se izvažata večina šarlagana in ves afijon. Izvoz je šel do preko Soluna v Anglijo in Francijo. V zadnjem času se tudi to spreminja in trgovina afijona se je začela kretati preko Beograda k konsumentom, večinoma kemičnim tvornicam v Nemčiji.

Gospodarski pomen opisanih sadežev je že sedaj pri primitivni obdelavi velik, more se pa z nekolikoim zboljšanjem pridelovanja precej povečati, kar bi bila lepa okrepitev makedonskega prebivalstva, ki naglo raste vsled vedno večjega priseljevanja iz pasivnih krajev države.

~~~~~  
Mirko Kunčič:

### *K slovesu.*

*Le še enkrat, poslednjikrat  
objamem naj te za slovo,  
s pogledom polnim žalosti  
pogledam v rosno ti oko — —*

*Mladost beži  
kot sen sladak,  
kot pozni cvet  
zatone v mrak.  
Ah, vsa prelest,  
ves slaj davnin  
bo jek grobov  
in zmot spomin — —*

~~~~~  
Jaromir Kublak:

Vzgoja javnih delavcev.

V današnji dobi, dobi sploše modernizacije, se pojavlja na vseh straneh težnja čimbolj čuvati in izkoristiti človeško delovno silo. Zato niso merodajni vedno samo idealni razlogi, temveč največkrat čisto gmojni. Izvedbo tega načela imenujemo racionalizacijo, pod katero ni razumeti samo čuvanje ljudske delavne sile, temveč delovne sile in proizvodnih vrednot sploh. Racionalizacija predpostavlja delitev dela, delitev dela predpostavlja vrsto delavcev, med katere se ima delo razdeliti. Racionalizacijo, delitev dela in združevanje teh delavcev v velike skupine moremo naj-

bolje opazovati v industriji. Toda tudi v poljedelstvu bo treba misliti na racijonalizacijo in delitev dela.

Tudi pri poljedelstvu razlikujemo zasebne in javne interese. Pišem o izobrazbi javnih delavcev, imam torej v mislih javne interese poljedelstva. Javni interesi — to so interesi, ki so vsem poljedelcem skupni. Kakšni so ti interesi, ki so vsem poljedelcem skupni? Ceneni nakup gospodarskih potreb, dobro vnovčevanje poljedelskih pridelkov, sodelovanje pri vodstvu države, znanstveno raziskovanje boljših metod dela, širjenje poljedelskega napredka. Ko poznamo te javne interese poljedelcev, jih razdelimo na interese gospodarske (zadružništvo), na interese politične in interese strokovno-gospodarske. Temu primerno delimo tudi javne kmet-ske delavce na zadružne, politične in strokovno-gospodarske.

Pri današnji napredujoči modernizaciji vidimo, če se hočemo poučiti iz svetovne poljedelske krize, da je potrebno, da tudi poljedelstvo napreduje z duhom dobe, da pristopi in uvede način gospodarstva, ki se je v industriji že izkazal, to je delitev dela — pri tem mislim na to, da ni treba in da ni racionalno, da bi se n. pr. s prodajo poljedelskih pridelkov trudilo milijon majhnih poljedelcev, ko more to delo popolnoma izvršiti odbor, obstoječ iz nekoliko ljudi. To velja tudi za politično delo in za delo na raznih strokovno-gospodarskih vprašanjih.

Naše javne kmet-ske organizacije bi torej morale imeti za cilj primerno delitev dela ter z zaposlitvijo razmeroma majhnega števila ljudi ter s trošenjem le najnujnejše energije koristiti kmetom kar največ.

Ta cilj je res lep in pameten.

Zato imajo javne kmet-ske organizacije tako velik pomen in če opazujemo današnje razmere, vidimo, da te organizacije trpe vsled tega, ker nimajo primernih delavcev. (Opomba uredništva: Pri nas pa tudi samih organizacij manjka!) Kaj vse bi mogle te organizacije izvršiti za poljedelca! To vidim, če opazujem Dansko. Nam se zdi, kot bi poslušali rajsko muziko, ko slišimo pripovedovati o zadružništvu te zemlje. Toda tudi naše zadruge in organizacije bi lahko dosegle toliko in še mnogo več, če bi le imele primernih delavcev.

Vzgojiti te javne delavce — požrtvovalne, navdušene in sposobne — to je naloga kmet-skega omladinskega gibanja. Posvetimo torej v naših organizacijah veliko pozornost javnim vprašanjem, ne samo političnim, temveč v prvi vrsti zadružnim vprašanjem. Zadružništvo — to je temelj napredka v kmečkem gospodarstvu.

Zadružništvo omogoči poljedelstvu cenejše pridelovanje in ga usposobi za konkurenco na svetovnem trgu. Zadružništvo nas more rešiti največjih skrbi in nevarnosti pri prodaji in nakupu, zadružništvo nam more priboriti pravično ceno za naše pridelke.

(S tem člankom, priobčenim v Mladem venkovu, je začela izvajati Zveza češke mladine zadružni teden, ki se je vršil od 16. do 30. marca tega leta. V naših društvih je vse premalo resnosti za ta velika vprašanja. Če hočemo, da bo naše omladinsko gibanje dobilo tisti pomen, kot si vsi želimo, si moramo tudi mi postaviti velike naloge. Prva izmed nalog, ki si jo moramo postaviti, je tudi pri nas izobrazba javnih delavcev, ne samo na političnem, temveč predvsem tudi na gospodarskem in zadružnem polju).

Ing. I. K.:

Največji sovražnik gozda.

Največji, najnevarnejši sovražnik gozda je — človek. Knjige sicer imenujejo tri sovražnike kot najhujše: vihar, koza in človek. Vihar se ne zmeni za naše pridige, koza — kot domača žival, — je pa le orodje v rokah glavnega krivca, človeka.

Že mladi paglavec prirezava vršičke drevescom, jim zavija vrhove, vrezava in izrezava skorjo dreves, stika za gnezdi gozdu koristnih ptičev in jih uničuje. Ne pomisli, da drevo brez skorje ne more živeti. Če človek zgubi le eno tretjino kože, mora umreti. Podobno je z drevesom. Kolikokrat zažgo paglavci gozd. In v ognju pogine stotisoče živih dreves, živih bitij. Samo v Rusiji zgori v gozdnih požarih vsako leto toliko drv, da bi ž njimi lahko kurila celo leto vsa ostala Evropa.

In ko človek odrasča, se ga loteva, v vseh dobah zgodovine poznana lakota po denarju, po dobičku. In v tej strasti, tej dobičkazelnosti pleni gozdove. Ni mu dovolj, da mu dajejo gozdovi drva in les za stotere potrebe, hoče še več. Hoče še njih listje, njih travo, vse hoče vzeti gozdu, popolnoma ga izropati. Njivi, ki mu daje hrano, vozi zopet hrano nazaj v obliki gnoja. Vinograde ne pozabi gnojiti in travnike z gnojnico polivati, kar je vse hvale vredno. A kako ravna z gozdom, s tem velikim svojim dobrotnikom? V gozd hodi vedno s praznim vozom, dobro oborožen z sekuro, žago, grabljami ali koso. Iz gozda pa se vrača s težko natorjenimi vozovi. Kdo pozna denarnico, iz katere bi se neprestano le jemalo in vendar bi bila vedno polna? Gozd ni neizčrpna za-

kladnica. Tudi on opeša, če se mu vse jemlje in ničesar ne da. Ko bi mu človek vsaj to listje in iglice pustil, da bi segnilo in vstvarjalo dobro rodovitno prst (humus) za hrano novim rastlinam. Na to se ni misli. Zato ni čudno, da naši gozdovi pešajo, da so vedno bolj podvrženi raznim boleznim. Če vse vzamemo gozdu in mu nič ne damo, vsaj to listje za njegovo prepotrebno hrano bi mu morali pustiti. Kosa in srp porežejo milijone mladih drevesec med travo, ki so vzklike, da nadomestijo svoje posekane prednike. Kakšna nespamet! Da bo gozd še bolj temeljito izropan, se naženejo črede ovac, koz ali goveje živine na pašo. Sedaj uničijo črede še to, kar je uteklo kosi. To škodo dela žival, toda človek je za njo odgovoren. Živina mnogo semenk in sadik potlači, odjeda vršiče, ki so najbolj važni, da se drevo pravilno razvije in ne ostane le pritlikav grmič. Živali žro listje, o katerih smo rekli, da so tolike važnosti za rastlino kot za nas pljuča in želodec.

Kako težko odgovornost nosijo brezobzirni gospodarji gozdov, nas uči zgodovina. Od Alp, ob morju, preko cele naše države in Albanije v Grško se razprostira Kras. To veliko ozemlje je revno na gozdovih, njivah in travnikih. Suhi kraški svet je bogat le na revščini in na burji. Vetrovi so tako hudi, da so že vlake prevrnili. Pa čitamo, da so bili ti kraji nekoč polni blagostanja, da so po današnjih golih skalah rastle ogromni gozdovi. Iz Dalmacije je kupovala nekdanja beneška republika les za svoje trgovsko in vojno brodovje. Benetke, mesto na vodi, ima pilote, na katerih je zidano, iz hrastov, ki so na Krasu rasli. Ljudje so sekali, prodajali, grabili listje, pasli ovce, posebno pa še koze, ki so izmed vseh domačih živali najbolj nevarne gozdnemu drevju. Takrat so ljudje dobro živeli. Sadil v gozdu ni nihče. Kar se je samo od sebe zasejalo, so popasle koze. Gozdovi so se uničili. Ne čez noč. Njihovega propada ni zapazil človek, ki gospodari po par desetletij. Stoletja so se upirali gozdovi, nazadnje so podlegli premoči svojega uničevalca. Hudi vetri, ki jih prej ni bilo, so se pojavili. Plohe so odnašale zemljo v doline in v struge. Nazadnje so se pokazale prazne, izprane skale. Kjer je cvetelo prej blagostanje, se je naselila revščina. Današnji rod trpi za grehe svojih prednikov. Mi jih ne smemo posnemati. Prejeli smo gozdove od naših prednikov. Uživajmo jih previdarno. Pustimo gozdu potrebno listje za hrano, posadimo na novo vsak posekan prostor in tako skrbimo, da ohranimo zanamcem vsaj tako doto kot smo jo prejeli. To nam vелеva že vest.

Danes se država muči, da bi z velikimi stroški vzgojila na Krasu zopet gozdove. Težke milijone stane takšno pogozdovanje, kjer je na razpolago za sadiko le skala brez zemlje in vode. Za te izdatke se pobira davek in tako vsi državljani trpe za lakomnost prednikov.

Nekaj za postne dni.

Polenovka: Ako kupimo polenovko suho, jo moramo najmanj teden dni namakati. Prežagamo ali presečemo jo na tri do štiri dele, denemo v škap in polijemo s precejenim pepelovim lugom, da je vsa pokrita s tem lugom. Ta lug potem vsak dan odlijemo in zamenjamo s svežim. Ko je polenovka dovolj namočena (v mestu in v večjih krajih kupimo že namočeno polenovko in si s tem prihranimo mnogo dela) jo skuhamo v slani vodi, v katero smo dali mnogo jušne zelenjave t. j. čebulo, peteršilj, korenček, kolerabo, česen, lavorjev list, cel poper.

Te jušne zelenjave pridenemo zato, da izgubi polenovka med njimi svoj močan duh. Ko je kuhana, jo vzamemo iz vode, odstranimo kožo in vse koščice (ki jih občutimo med prsti). Potem segrejemo olje ali mast (na 2 kg polenovke $\frac{1}{2}$ l), na tem zarumenimo sesekljano čebulo, zel. peteršilj, česen, sladko papriko in dodamo polenovko ter zrezan, napol kuhan krompir ($\frac{1}{4}$ kg). Vse skupaj pražimo, končno potresemo z moko, če treba še zalijemo s krompirjevo vodo in če imamo, dodamo par žlic kisle smetane. Taki polenovki se prav prilega kislo zelje ali kisla repa.

Naše pomladansko delo na vrtu.

Naš vrtiček je že pognojen. Deloma je zemlja že prekopana in izravnana ter čaka na seme. Letošnja pomlad bo zgodnja, vse tako kaže, zato se požurimo tudi mi malo bolj kot navadno. V marcu že lahko posejemo jušne zelenjave: peteršilj, korenje, por, čebulo, česen, pa tudi našo zelenjavo, ki smo jo vso zimo tako pogrešali: peso, razne solate in špinače, prvi grah. Posebej si vsadimo semensko zelje, ohrovt, kolerabe, korenje, peso, redkev, repo, a vse zelo ločeno, da se nam rastline ne bodo križale. Ako jih še nimamo, si nabavimo in na trajen prostor zasadimo kuhinjske dišavnice: drobnjak, pehtran, žajbelj, rožmarin, meto, pelin, meliso, timijan i. dr. Začetkom aprila je naš vrtiček že domala ves urejen. Zemlja je vsa prekopana, stezice osnažene na nanovo posute. Sedaj sejemo tudi pozno zelje, pozneje kolerabe. Ne pozabimo na drobno rdečo redkvico, ki je tako zdrava (kar surova!). Koncem aprila že lahko vsadimo nizki fižol (za prvo rabo), pozne karfijole in podzemsko kolerabo. Karfijole so na naših kmetskih vrtovih jako

redke. In vendar je karfijola tako žlahtna zelenjava in ob primerni pažnji tako rada uspeva. Rabi le mnogo vlage in je prav hvaležna, če jo večkrat zalijemo z gnojnico.

Tudi rožni kapus je tuj našim dekletom in njih vrtičem. To je zelo hvaležna in rodovitna rastlina, ki zraste včasih 1 m visoko. Na stebelu poganjajo male glavice, ki so po okusu boljše kot ohrovt ali zelje. Že velike sadike presadimo meseca junija po pol metra narazen. Kadar ni hude zime, jih lahko pustimo kar na prostem, a glavice obiramo vso zimo za izvrstno prikuho. Torej rožnega kapusa in karfijole v naše vrtove!

Pa še na dve rastlini moram opozoriti naša dekleta; to sta špinača in črni koren. Spomladi sejemo špinačo prav zgodaj, ker dolgo kali. Gnojimo ji s preležanim gnojem, ker svežega ne prenese. Zdravniki jo priporočajo otrokom in bolnikom, zlasti slabokrvnim, ker vsebuje železo, ki nam zboljšuje kri. — Tudi črni koren sejemo zgodaj spomladi in sicer v globoko prekopano zemljo. Setev potolčemo z desko. Ko so rastline odrasle, jih razredčimo na 10 cm in okopljemo. Za prst debele korenine nam nudijo okusno prikuho.

Poleg teh koristnih rastlin seveda ne smemo pozabiti naših ljubih prijateljic — pisanih dišečih cvetlic, ki nam čez vse leto razveseljujejo oko in srce in krase naš dom.

Predvsem odkrijemo vrtnice in jih po nekaj dneh privežemo h kolom. Naše drage gladijole in dalije posadimo na odložena jim mesta. Naši nageljni bodo cveteli prvi, ne pozabimo nanje. Ob robovih gredic se kaj lepo obnesejo gosto zasajene marjetice, mačehe, potočnice in kapucinke. Opozarjam vas na živahne barve aster, ki so tako neumorne v cvetenju.

Ne mešajte raznega cvetja na eno gredo! Razdelite si svoj vrtiček v pasove enobarvnih cvetlic! Ta rob naj bo moder samih spominčic, onile naj žari v rumenilu kapucink. Tale krog naj gosto nosi vse barvne odtenke mačeh in naj bo gosto obrobljen z belimi in rožnatimi marjeticami. Tista mala gredica naj odseva vse barve naših dišečih nageljčkov in ob ograji naj se bohotijo dalije. Tisti pas ob zelenjadni gredi naj se vse poletje smeje od veselih aster in visokih cinij. O, koliko bi vam človek pripovedoval o lepotah, ki si jih lahko ustvarite na tistem majhnem kosu zemlje, ki se imenuje vaš vrtiček, pa je za to premalo prostora v našem listu. Par nasvetov je tu, ravnajte se po njih in videle boste same uspeh.

Mano.

Zaslужnost gospodinjstva.

„Kaj gospodinjstvo, kaj domače delo — to ni nič!“ slišimo dan za dnem od naših dragih bližnjih, ki našega vsakdanjega dela prav nič ne cenijo. Kako krivično je to naziranje, ve vsaka gospodinja. In vendar molči, se ne brani, ne ugovarja. Mirno vrši svoje vsakdanje posle. Zgodaj zjutraj je na nogah. Njene roke ustvarjajo ves dan čudeže, splošno nepriznane, komaj podsvestno občutene čudeže tihe udobnosti, prijetnega domačega reda. Ali kdaj pomislijo ti grajači, kako bi bilo z njih udobnostjo, kako bi potekalo celo njih življenje, če bi ne bilo dobrih rok gospodinj — žene, matere, sestre ali hčere, katerim toplo srce, dobrotna skrb za svojce narekuje delo od ranega jutra do poznega večera? Iz sto in sto malenkosti je stkana tista intimnost (domačnost), ki nas objema v našem domu. Da je stanovanje urejeno, da je čisto, da je obleka snažna in zašita, da je jed kuhana, dobra in zdrava, to vidimo, čutimo in to

nam je potrebno, vendar se nam zdi to samo ob sebi umevno. Da bi bila to kaka posebna zasluga gospodinje — nam ne pride na misel. Na kmetih je celo bolj upoštevano delo tiste, ki je ves dan zunaj na polju, kot pa one, ki med tem opravlja dom. So pa še druga dela, ki jih ne opazimo, katerih učinke komaj podzavestno občutimo kot prijetnosti. So to malenkosti, ki niso nujno potrebne, ki pa tudi zahtevajo trud in čas gospodinje. Razna ročna dela, skrbno pripravljene jedi, cvetje v stanovanju itd. Ali si morete predstavljati razliko med domom in družino gospodinje, ki opravlja samo tisto, kar mora, kar je nujno potrebno in domom, ki ga vodi gospodinja, ki ljubi svoj poklic in dela vse tudi s srcem? Zato trdim, da gospodinjstvo ni suhoparen poklic, temveč je umetnost, ki zasluži priznanje in nagrado.

Pri nas še ni nikomur prišlo na misel, da bi gospodinje nagradil za njih vestnost in sposobnost. Drugače v napredni Ameriki. Društvo za gospodarstvo in domačinstvo je izdalo zlate medalje, s katerimi je odlikovalo pet žen-gospodinj. Obenem jim je podelilo naslov vzor-gospodinj (mojsterskih gospodinj).

Gotovo bo tudi naše čitateljice zanimalo, s čim so si te žene zaslužile to odlikovanje. — Ena je povečala dohodke svojega posestva s tem, da je samostojno uredila vzorno cvetlično vrtnarijo. Druga je uredila svojo kuhinjo in kuhinjske pripomočke z najmodernejšimi pridobitvami tehnike, elektrike in drugimi odkritji znanosti. Tretja je, čeprav mati štirih otrok, vztrajno obiskovala vseučiliške tečaje iz gospodinjstva, ne da bi pri tem le najmanj trpela družina in dom. Četrta je samostojno vodila in vzorno upravljala obširno posestvo. Peta, vzorna mati osmih otrok, je neumorno sodelovala v šoli in v cerkvi in vzgojila vseh svojih osmero otrok k odličnim muzikalničnim sposobnostim.

Kakor vidimo, se je vseh pet žen odlikovalo tudi izven svojega domačega torišča in vzbudilo pozornost in priznanje zunanjega sveta. Koliko je pri nas žen, ki so dobre gospodinje, dobre matere, dobre žene in pri tem še dobre javne delavke, pa jih ne vidimo in jih ne cenimo! In naša skromna kmetijska žena, ki na svojih šibkih ramah nosi tri ogle hiše, včasih tudi četrtega, ki s svojo razmeroma majhno šolsko izobrazbo vzdržuje temelje celega slovenskega naroda (in pravijo, da smo Slovenci kulturni narod!) je največkrat v svoji bližnji okolici zapostavljena, včasih celo zaničevana!

Te skromne vrstice naj nas spominjajo dolžnega spoštovanja, ki jih naše matere, naše žene in tudi mnoga naša dekleta resnično zaslužijo. Naša žena je bila in bo skromna, glasne pohvale jo bo vselej sram, zato nam mora biti tem bolj draga in njeno delo tem bolj cenjeno.

Organizacija

Ljubljana. Mlada generacija je priredila svojo prvo predpustno zabavo v dvorani Delavske zbornice, ki je tako v moralnem kakor v finančnem oziru popolnoma uspela.

Z nekako tesnobo smo se pripravljali na ta dan, in kako tudi ne, ko so mnogi naši prijatelji in tudi tovariši resno dvomili v uspeh, ker niso mogli ver-

jeti, da bi se prireditve posrečila tako, da bi krili režijske stroške, ki so narasli na Din 4000. Za naše mlado društvo to seveda ni malenkost, posebno ko je bila blagajna prazna. Končno smo se le odločili, da poizkusimo z vsestransko previdnostjo. Začeli smo torej delati in agitirati, pri čemer so se prav dobro izkazale naše članice in člani. Tako smo privabili toliko naših prijateljev in znancev, da je bila dvorana polna, česar smo bili seveda izredno veseli. V veliko zadoščenje nam je bilo tudi, ko smo videli, kako se na naši prireditvi vse izborna zabava in so mnogi izrazili željo, naj bi stalno prirejali svoje prireditve, zagotavljajoč nas, da bo drugič gostov še mnogo več.

Dobrotniki našega društva pa naj dovolijo, da se jim tem potom najiskrenejše zahvalimo za prispevke in drugo pomoč, predvsem gospej Prepeluhovi, Trčkovu in Novakovi, ki so nam pomagale izdatno zvišati zalogo peciva in drugih jestvin.

Notranje Gorice. Na občnem zboru 16. februarja si je naše društvo izvolilo sledeči odbor: predsednik Rakovec Franc, podpreds. Sluga Franc, tajnica Alič Rezika, blagajnik Anton Alič. Odborniki: Založnik Ivan, Sluga Ivanka, Artač Anton, Kušar Jakob, nadzornika: Novak Franc in Alič Ivanka.

V preteklem letu smo uprizorili štiri igre, enkrat je gostovalo pri nas društvo Dol-Beričevo. Predavanje pa smo imeli samo eno, ker se je pri nas vršil gospodarski tečaj, na katerem smo pridobili marsikak potreben in koristen nauk za vse naše mlade in stare gospodarje in fante. Društvo je organiziralo med letom tudi tri izlete, na katerih smo se prav dobro zabavali, posebno koristen je bil naš izlet na Lesno brdo, kjer smo si ogledali dobro urejeno perutninarstvo in druge zanimivosti.

Naš tamburaški zbor prav krepko napreduje, vendar pa si prizadevamo, da ga še povečamo z naraščanjem, da bomo na naših prireditvah tudi v tem pogledu samostojni.

Smo tudi prav pridni bralci „Grude“. Posebno radi čitamo poročila o delovanju in uspehih bratskih društev ter sploh o gibanju naših fantov in deklet. Pri smešnicah se včasih prav od srca nasmejemo, povesti in črtice pa čitamo bolj tiho — zase. Pri strokovnih člankih se vnamejo večkrat široke debate, kjer pokaže vsak svojo modrost za in proti. „Gruda“ se nam res zelo dopade in poizkušamo ji pridobiti novih naročnikov, da bomo tako vsi fantje in dekleta na vasi deležni zabave in poduka, ki nam ga nudi.

Orlavas. Naše društvo k. i. i. d. „Zimzelen“ je priredilo v nedeljo dne 16. februarja t. l. maškerado v dvorani gospoda Kapusa na Groblji ob Savinji. Prireditve je bila lepo obiskana in bila bi še bolj, ko bi se vreme na večer tako ne poslabšalo, kar je marsikoga oplašilo. Prireditve je posetilo tudi nekaj tovarišev bratske Mlade generacije iz Ljubljane, kar nas je posebno razveselilo. Upamo, da so se v naši sredi počutili kar najbolj domače in odnesli od nas najlepši spomin. Na zabavi je vladalo najboljšo razpoloženje, posebno, ker so bile za najlepše maske razpisane nagrade. Nadejamo se, da so bili vsi gostje s prireditvijo zadovoljni.

Dramlje: V nedeljo, dne 16. II. t. l. ob pol 9. uri zjutraj nam je prišel predavati g. ing. Vardjan iz kmetijske šole. Predaval nam je glavno o dveh panogah in sicer: 1. Sajenje in gojenje sadnega drevja. 2. O trgatvi in splošno ravnanje z vinom.

Udeležba je bila povoljna in kljub temu, da je skupno predavanje trajalo 3 ure, so navzoči večinoma vsi vstrajali do konca, ter pazljivo sledili prekornim gospodarskim naukom.

Posebno pri fantih se opaža živahno zanimanje in če bodo šli po tej poti naprej je upati, da postanejo vzorni gospodari.

Dopisi

Nova cerkev. Nič še niste slišali o Novi cerkvi, oglašamo se danes prvič in v bodoče se bomo redno.

Tudi pri nas se je zbudilo zanimanje za društvo Kmečkih fantov in deklet. Ni nas malo, ki bi ga radi čim preje imeli, ko vidimo v sosedni fari kako lepo uspeva in koliko važnosti je za kmetško mladino tako v pogledu razvedrila kakor tudi izobrazbe. Pripravljamo se za ustanovitev društva tudi pri nas in smo vsa dekleta in fantje edini v prepričanju, da je to naša potreba. Na žalost smo se šele sedaj zavedli važnosti tega društva, a upamo, da ni prepozno.

Fante in dekleta v sosednih vaseh pa prosimo, da nam pridno pomagajo, da tako nadomestimo vse kar smo zamudili. Pomagal nam bo tudi tovariš Franc Potočnik, ki v sosednji fari tako uspešno deluje — vsa čast mu, takih fantov je treba še mnogo na našem polju, ko se bodo našli, bo izgledal naš kmetško-mladinski pokret še vse drugače.

Naročnica „Grude“.

Lesce. Po dolgem molku naj se Vam zopet oglasim. Poročati bi hotel o delu in napredku našega društva, kakor to čitam o društvih iz drugih krajev, toda zaenkrat Vam morem sporočiti le to, da je naše društvo zaspalo in spalo cele dve leti. Z vespljem pa javljam, da smo začutili potrebo, po prebujenju in resnem delu. Da je naše društvo tako dolgo spalo, je več vzrokov med člani samimi. Držali smo pač roke križem in zato ni čudno, da po dveh letih nimamo kaj pokazati. En vzrok je tudi to, da nismo imeli nikogar, ki bi nas vodil, okorajžil in podučil kadar je bilo treba. Zato bomo zgrabili za delo znova in odločno in upamo, da boste potem čuli tudi o nas večkrat zanimivejša in razveseliivejša poročila.

Ivan Mulej.

Orlavas. V prvi številki „Grude“ je objavila tovarišica Mici Potočnikova dopis, v katerem izraža radovednost kaj delamo dekleta po drugih društvih, ker se nič ne oglasimo. Res je nerodno, da nič ne dopisujemo, kar je pač pripisovati naši neizvežbanosti v pisanju.

Nekoliko pa se bomo vendar morale potruditi, drugače bi izgledalo, da spimo, kar seveda ne bi odgovarjalo resnici.

V lanski „Grudi“ je bil natančen opis rute-zavijače, katera nam je takoj ugajala in smo se tudi odločile zanjo. V prilogah „Ženskega sveta“ smo poiskale vzorce iz Sičevih zbirk in si najlepšega (vsaj po našem okusu!) tudi prerisale. Kupile smo si platno, prejšo in čipke in v enem tednu so bile rute gotove. Razume se, da smo delale samo ob večerih, ker čez teden je dela na polju dovolj. Vsaka je gledala tudi na to, da je ruto čim boljše izdelala. Prvič smo se v njih pokazale pri igri (Prisega o polnoči) bratskega društva Št. Jurij ob Taboru.

Ne vemo kako se je tamkajšnjim tovarišicam dopadla, saj izjavila se o tem še ni nobena! Naj bi si jo poskusile napraviti tudi tovarišice pri ostalih društvih, saj stroški za njo so malenkostni. Vsem se sicer ne dopade, kar pa nas ne sme motiti.

Končno se zahvaljujemo za pozdrave Micike Potočnikove in tudi njo kakor tudi vse tovarišice ostalih društev tovariško pozdravljamo

Članice „Zimzelena“.

(Zavijača je lepa, praktična in naša — narodna, vsekakor mnogo lepša in okusnejša kot svilena ruta. Zato mislimo, da mora ugajati vaskomur. — Uredništvo.)

Dramlje: Že dolgo si je naše društvo kmetских fantov in deklet „Detelja“ želelo knjižnice, slednjič se nam je želja izpolnila.

Že pred časom smo napravili prošnjo na Zvezo kulturnih društev v Mariboru, da bi nam pomagala pri ustanovitvi knjižnice, ker pa ni bilo nikakega odgovora smo mislili, da je stvar zaspala. Toda ni bilo tako. Predsednik Z. K. D. g. Skala je med letom pridno zbiral knjige in dne 3. februarja 1930 ustanovil naenkrat 12 knjižnic; tedaj tudi nas Drameljčanov ni pozabil. Pozval je pismenim potom naše društvo naj pošlje svojega zastopnika po knjige. Naš odposlanec **Jesenek** je res šel in nam prinesel 52 lepo vezanih knjig, pripovedne in poljudno znanstvene vsebine, pa tudi potrebne tiskovine in navodila za pravilno vodstvo knjižnice.

Društvo je tudi samo zbralo nekaj knjig, tako, da je že knjižnica precej obširna. Z marljivostjo članov se bo od dne do dne večala in sčasoma bomo lahko ustregli vsem čitateljem.

Knjižnica je že začela poslovati, ter je mladina pokazala veliko zanimanje

S tem, da smo ustanovili knjižnico, je društvo za velik korak napredovalo. Iskreno se zahvaljujemo Zvezi kulturnih društev Mariboru, ki nam je pripomogla do nje. — **Odbor.**

Stranice. Nismo se še oglasili v „Grudi“, a zgodilo se je, da smo se začeli tudi pri nas prebujati iz dolgega spanja in upamo, da bo v bodoče morala „Gruda“ tudi od nas poročati večkrat o našem sodelovanju na polju kmetškega pokreta. — Stojimo pred ustanovnim občnim zborom društva kmetских fantov in deklet, ki bo 2. marca. Zavedamo se, da bo treba premagati mnogo ovir in težav predno bo naše društvo moglo hoditi po gladki poti a ne strašimo se dela, in ne manjka nam poguma. Nasprotnikov nam tudi ne manjka; nekateri pravijo, da je to protiverska organizacija, toda znali bomo vse to krepko odbijati in tistim, ki vedoma razširjajo o nas tako mnenje, bomo preprečili njih ogovarjanje, nevedneže pa poučiti, da je naše društvo prosvetno društvo, ki bo zastavilo vse svoje mlade sile za kmetški napredek na gospodarskem in na kulturnem polju. Glede vere pa povdarjamo, da smo boljši verniki kakor oni, ki bi nam radi očitali brezverstvo. Toliko za danes, prihodnjč več.

Št. Rupert na Dolenjskem. Društvo kmetских fantov in deklet v Št. Rupertu na Dolenjskem je priredilo v prostorih tovariša Majcen Ivana iz Prelesja pri Št. Rupertu prikrojevalni tečaj. Bil je ta prvi te vrste pri nas in vršil se je pod vodstvom učiteljice Štefi Koprivc iz Zagorja. Udeležilo se je omenjenega tečaja v času od 8. 1. 1930 do 18. 1. 1930 trinajst deklet. Razstava izdelkov se je vršila v lepo ozaljšanih prostorih Kmečke posojilnice in hranilnice v Št. Rupertu in sicer v nedeljo 19. 1. 1930. Razstavljenih je bilo 129 komadov različnih praktičnih izdelkov in je razstavo posetilo več sto ljudi, ki so jo zapuščali z najboljšimi vtisi.

Za vsestransko tako lepo uspeli tečaj gre iskrena zahvala in priznanje gđc. učiteljici, marljivim dekletom, tov. Majcnu, ki je dal na razpolago prostor za tečaj ter Kmečki posojilnici v Št. Rupertu, ki je dala svoj lokal za razstavo brezplačno. Splošna želja je, da bi se taki prikrojevalni tečaji še vršili, ker so potrebni.

(Članek je v 2. št. Grude pomotoma izostal. Sliko razstave smo pa že priobčili. Op. uredn.)

Bedak. Stara znanca sedita v gostilni, kjer se vsi zabavajo, le ona dva molčita. Pa pravi oni, ki so ga imeli za malo bedastega: „Prijatelji, ko se ne znava pogovarjati, pa si staviva drug drugemu uganke, da bo zabavno.“ „Se strinjam,“ govori pametni sodrug, „in da bo bolj zanimivo, plačam jaz tebi za vsako nerešeno uganko 100 Din, če pa Ti ne uganeš, plačáš meni 10 Din.“ „Dobro. Povej torej kaj je to: Rudeče je in okroglo; se dvigne v zrak, postane zeleno in ima tri noge, tri glave in tri repe. Pade na tla in postane črno in okroglo ter zgine?“ Modri prijatelj razmišlja in razmišlja. Ker ne ugane, plača 100 Din. „Sedaj mi pa povej kaj je to!“ „Tudi jaz ne vem, zato Ti plačam 10 Din,“ odvrne tovariš.

V gostilni. „Natakar, prinesite mi zrezek, pa velikega, ker sem danes silno nervozen in me vsaka malenkost razburja.“

Strašno: Veš kaj se je zgodilo, Tone se je obesil.

— Ni mogoče —

— Je, je, — ampak Reziki za vrat.

Kmet je s sekiro ubil sosedovega psa, ki ga je hotel ugrizniti. Raditega je bil pozvan pred sodnika, da se zagovarja radi prekoračenja meje potrebne obrambe.

Zakaj ste zamahnili s sekiro in psa ubili? Zakaj niste psu molili samo držaj sekire?

To bi bil brezdvomno storil, gospod sodnik, če bi me hotel pes ugrizniti z repom in ne z zobmi.

Oblastvo je sprejelo sledečo ovadbo: Ovađenec je udrihal z desko tako zelo po moji glavi, da se je teška deska čez sredo razklala. Dotična deska in sila udarca sta bila povsem sposobna koga ubiti, kar je preprečila moja trda glava.

V čem je poljub podoben čenčam?

Ker gre od ust do ust.

Uganke.

Kako spremenimo število 66 v drugo, ki je za polovico večje od 66, ne da bi številke kaj spremenili?

Mož je zapisal: Deset prstov imam na eni roki, pet in dvajset na rokah in nogah.

Pet in sedem kupov sena se skupaj zvozi. Koliko je to kupov sena?

Eno jajce se skuha v štirih minutah. V koliko minutah se skuha šest jajc?

Mož gre v Ljubljano. Medpotoma sreča devet žen, ki nosijo devet žakljev, v vsakem žaklju devet mačk in vsaka mačka ima devet mladičev. Koliko jih gre v Ljubljano?

Trije prijatelji gredo iz Ljubljane v Novo mesto. Vsak rabi za to pot 15 ur. Koliko vsi trije?

Ali se pravi 6 in 5 so 13 ali je 13?

A

Križanka 1.

(Sestavila Mimi K.)

1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					

B

1. Gora iz sv. pisma
2. domača žival
3. turško sv. pismo
4. lepa bratska lastnost
5. oseba
6. jedilno orodje
7. poljsko delo
8. apnenec
9. gozdni čuvaj
10. slovansko moško ime
11. ime kmetskega lista
12. dar jeseni
13. nalive
14. od A do B želja uredništva

Opomba uredništva: Prvi, ki bi pravilno rešil katero izmed ugank ali križank in nam rešitev pošlje, dobi knjižni dar.

LISTNICA UREDNIŠTVA:

Povest „Ob Soči“, ki jo priobčuje v letošnji „Grudi“ Pavel Popotnik (psevdonom uglednega slovenskega pisatelja) mora vsled neprilik, ki bi lahko nastopile za list, izostati, ker se povest dogaja v Italiji.

Gorenjski Jernej: Vaša povest bi morala biti krajšana. Morda bi bil zanimivejši samo prvi del, prvi greh Boštjanov, popisan v zaokroženo črtico. Pošljite naslov, da Vam vrnemo rokopis.

Rahitis pri živini in njega zdravljenje z vitaminom D.

Rahitis — angleška bolezen — je ena izmed zelo pogostih in zelo nevarnih bolezni pri vseh vrstah domače živine, za katero ima velikokrat tako težke posledice, da mnogo živine od nje tudi pogine.

Rahitis se začne navadno že v prvi mladosti in je znak bolezni v tem, da se mladiči nenavadno počasi razvijajo in zaostanejo, tako da postane telo popolnoma uvenelo: nastopa vedno večje pomanjkanje teka, živali nočejo žreti, ali pa samo zelo nerade in prav malo, pri tem pa nastopa driska v precej močni meri. Živali vohljajo in obilujejo razne predmete, do katerih pridejo, često pokašljejejo, dobe razne izpuščaje po koži, navadno pa jih mučijo tudi krči. Najbolj pa se pokaže rahitis, s tem, da ima dotična žival mehke kosti, ne more hoditi, postane kruljeva. Pokažejo se otekline na kosteh, otekline reber in zglobov ter vdrtje prsnih kosti. Pri perutnini pa so znaki te bolezni ti, da samice malo nesejo, jajca pa so slaba in lahka ter imajo zelo slabo lupino. Na rahitisu obolela perutnina ima otečene noge, ki so obdane z apneno krusto. Rahitične živali so zelo podvržene raznim drugim boleznim in tem navadno hitro podležejo, ker jih radi slabega ustroja ne morejo preboleti. Zelo rada nastopa pri takih živalih jetika, ki jih hitro pokosi. Ker nastopa s to boleznijo skoraj vselej vnetje zglobov, se te živali zelo težko vzdigujejo, težko stoje, se vlečejo po zemlji, ker morejo hoditi le z veliko težavo, se opotekajo in drhte na nogah. V večini slučajev, ako se živali temeljito ne zdravijo, vsled te bolezni zgodaj poginejo.

Nastane sedaj vprašanje, na kakšen način in s katerimi sredstvi naj se pomaga živini, da ozdravi od angleške bolezni, oziroma kaj je treba živini dati, da se te bolezni vnaprej obvaruje. Potrebno je pravilno hranjenje s takšnimi krmili, ki vsebujejo dovolj vitaminov in pred vsem najvažnejši vitamin D.

Vitamini so posebne, dušik vsebujoče in za življenje ter pravilen razvoj telesa neobhodno potrebne snovi. Vitamini se nahajajo v rastlinstvu in v živalstvu, ne morejo pa se prištevati niti beljakovinam, niti maščobam, pa tudi ne ogljiko-vodičnim spojinam. Kolikor je o vitaminih do sedaj znano, se delijo v štiri vrste in sicer: vitamin A, vitamin B, vitamin C in vitamin D. Ako se uživa stalno hrana, v kateri manjka vitamin B, tedaj nastopa „Beri-Beri“ bolezen, ako manjka vitamin C, pojavlja se „Skorbut“. Kemična sestavina teh dveh vitaminov je še popolnoma neznan, ve se samo toliko, da se ta dva vitamina nahajata pred vsem v sveži krmi in v sadju, da sta v vodi topljiva in da se pri sušenju in kuhanju dotične hrane v veliki meri uničita.

Veliko važnejša od vitaminov B in C sta vitamina A in D. Vitamin A, ki se imenuje tudi rast pospešujoči vitamin, se nahaja v mleku in v ene vrste ribjem olju in v nekaterih vrstah drugih živalskih maščob. Vitamin D, imenovan tudi antirahitični vitamin, pa se nahaja predvsem samo v ribjem olju, ki se dobiva od jeter trske (polenovke). Vsa druga vrela so za ta vitamin D praktično brez pomena. Pa tudi za vitamin A je to olje praktično glavno vrela. On se sicer nahaja tudi v neposnetem mleku, toda po raziskavanjih prof. Wendt-a na helsingforski univerzi, vsebuje dobro trščno olje 200- do 300-krat toliko vitamina, kakor sveže maslo. Samo to dejstvo govori več kot dovolj, kakšne velikanke važnosti je vitamin A za prehrano in okrepitev mlade slabotne živine.

Pri nakupu vsakovrstne kuhinjske posode in vsega v železninarstvo stroko spadajočega blaga, kakor tudi priznane najboljših strojev in orodja za poljedelstvo in obrt se priporoča najstarejša tvrdka te stroke

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in vsakovrstnih strojev
v Ljubljani, Dunajska cesta 16.

Na prodaj posestva in hiše.

Pritlična hiša, 2 parketirani sobi, kleti, kuhinja, travnika ca. 1 oral v mestu na Dolenjskem, Din 45.000.—.

Pritlična, prenovljena hiša tik postaje industrijskega kraja z njivo ca. 2000 m², za Din 50.000.—.

Novozidana, visokopritlična hiša, 1 uro od Ljubljane, 4 sobe, 2 kuhinji, vt. Din 70.000.—.

Pol lesena, pol zidana hiša, 2 sobi, kuhinja, hlev, gospodarska poslopja, nlive, travniki, gozd, vsega 3 orale, Gorenjsko, Din 35.000.—.

Hiša z 2 sobami, kuhinjo, pritliklinami, s hlevom za 6 glav živine, kozolec, skedenj, njiv za 30 mer-nikov posetve, 3 parcele gozda, nekaj travnika, za Din 45.000.— pri Litili.

Vse nadaljne info-macije dobite pri upravi „Grude“, Miklošičeva cesta 4.

Nekaj izjav iz tega leta o „Težakovem olju za živino, iz katere se vidi, kako velike važnosti in koristi je to olje za rejo živine. To olje se dobi samo pri tvrdki M. TEŽAK, Zagreb, Gundulićeva 13.

1.) Dne 28. januarja piše ekonom Ranko Vitomirović, Vladimirci, Srbija:

„Prosim Vas, da mi pošljete tri ročke „Težakovega olja“ po povzetju, za kar Vam se vnaprej zahvaljujem. Prišel sem do prepričanja, da je to olje izredno dober lek, ki zelo dobro deluje.“

2.) Dne 31. januarja piše posestnik Josir Pori, Guštanj.

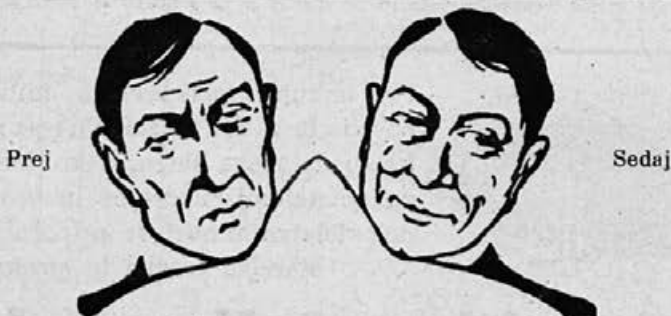
„Prosim Vas, da mi pošljete eno ročko „Težakovega olja“. Hvala vnaprej. Olje je zelo dobro za pitanje in za zdravje živine.“

3.) Dne 3. februarja piše posestnik Ivan Klenovšek, Zabukovje:

„Potpisani Vas prosim, da mi pošljete še eno ročko Vašega olja za živino. Eno ročko sem že poiščil z zelo dobrim uspehom.“

4.) 3. februarja piše Fran Bartol, Sajovec:

„Ker sem imel iz oljem, ki sem ga naročil dne 5. januarja t. l. zelo dobre uspehe, naročam s tem drugo kanto „Težakovega olja“.

Prava uteha za živčno bolne

Je moje ravno kar izdano de lo! V njem se na podlagi mnogih dolgoletnih izkušenj razlaga vzrok, postanek in zdravljenje živčnih bolezni.

Ta evangelij zdravja

pošljem vsakemu, kdor se obrne na spodaj označeni naslov, popolnoma brezplačno.

Tisoči zahval

dokazujejo stvarni uspehi neumornega, vestnega raziskovanja za dolničarje trpečega človeštva. Kdor spaja k

ogromni množici živčno bolnih,

kdor trpi radi raztresenosti, strahu, slabega spomina, nervoznega glavobola, pomanjkanja spanja, pokvarjenega želodca, prevelike občutljivosti, bolečin v črekih, splošne ali delne slabosti ter ostalih brezštevnih pojavov,

si mora naročiti mojo tolažečo knjižico!

Kdor jo pazljivo bere, dobi pomirljivo prepričanje, da obstaja zelo prostovarna pot k zdravju in veselju do življenja! Ne čakajte in prk pišite že danes na naslov

D. Pasternack, Berlin SO, Michaelkirchplatz 13, Abt. 472.

Dobro kupite

nogavice, rokavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice,
dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gumbе, nože, škarje,
voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače,
čevljarje, tapetnike le pri

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA

Nizke cene!

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

Modni kamgarni

Sportni ševijoti
za fine obleke.

Velika izbira,
ugodne cene.

R. MIKLAUC „Pri Skofu“
Ljubljana.

J. BLASNIKA NASL.

UNIVERZITETNA TISKARNA

LITOGRAFIJA OFFŠETTISK KARTONAŽA

ZALOŽNIŠTVO VELIKE PRATIKE

VREČICE ZA SEMENA

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE
IZVRŠUJE VSE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJ SOLIDNO

USTANOVLJENA LETA 1828

Denar naložite

najbolje in najvarneje pri domačem zavodu

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM V LJUBLJANI

reg. zadr. z neom. zav.

TAVČARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14.257. — Brzjavi: „Kmeti dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po 6%, pri tromesečni odpovedi po 7 1/2% brez odbitka davka na rente.

Stanje vlog:

Din 30.000.000.-.

Rezervni zaklad:

nad Din 500.000.-.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačne poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure: Ob delavnikih od 8-12 1/2 in od 3-4 1/2, le ob sobotah in dnevih pred prazniki — 12 1/2 ure.

